

Eesti teaduste akadeemia energeetikakomisjoni soovitused
valitsuskoalitsiooni läbirääkimisi pidavatele erakondadele **jätkusuutliku**
energiamajanduse kujundamiseks

Probleem: Elektritootmine Eestis ei kata riigisisest nõudlust ja juhitava elektritootmise süvenev defitsiit ohustab riigi (energia)julgeolekut.

Eesmärk: Energiasõltumatus saavutamiseks 2035. aastaks, lähtudes seejuures elektrisüsteemi toimepidevusest ning põhinõudest arendada samaaegselt ilmastikust sõltuvat energiatootmist ja elektrisüsteemi paindlikkuse teenuseid (juhitavat süsinikuvaba elektritootmist, salvestamist ja tarbimise juhtimist).

Taust:

- Looduskeskkonda ja elurikkust mõjutavad lisaks CO₂ heitmetele veel paljud tegurid, mida me täna hinnata ei oska.
- Seni kasutatud energiaallikate energiatasuvus (*energy return on investment*, EROI) oli tõhusam võrreldes kavandatavate energiaallikatega. Seega vajame energiaühiku tootmiseks rohkem ressursse.
- Tänapäevase ja kasvava elektrifitseerituse taseme tagamiseks peame määratlema, kas elekter on turukaup, mille hinna määrab nõudluse ja pakkumise vahekord turul, või käsitleme elektrit avaliku teenusena ja sisendina kogu ühiskonna toimimisse.

Arengu eeldused:

- Ühtses kultuuriruumis tehnikakultuuri rolli teavitamine ühiskonnas ja panustamine võimekate teadlaste, inseneride ning tehnoloogide õppe- ja loomeprotsessi.
- Olemas on kestliku energiamajanduse riiklik visioon.
- Võimalikult mitmekesise energiatootmise struktuuri kujundamiseks on kõikide energialiikide arendamisel võrdsed tingimused.

Energiamajanduse korrastamise prioriteedid:

1. Sisemaise energiatootmise riikliku kava aluseks on energiamajanduse sotsiaalne, poliitiline ja majanduslik mõju ühiskonnale ning materjalide ja seadmete kogu elukaare süsiniku jalajälg. Energiatootmise võimalikult mitmekesise struktuuri kujundamisel lähtume parimatest teadaolevatest tehnoloogiatest, seejuures ühtegi energiaallikat välistamata. Elektri- ja gaasisüsteemi arendamine ning kujundamine koostöös Balti riikide ja Põhjamaadega.
2. Taotleme muutuvkuludel põhineva Nord Pooli päev-ette- ja päevasisese (Elsport) elektrituru ajakohastamist elektrisüsteemi paindlikkust pakkuvate prosumerite osalemisega elektriturul.
3. Ilmastikust sõltuvat elektritootmist peame käsitlema koos elektrisüsteemi paindlikkusteenustega (elektrisüsteemi bilansi tagamise meetmetega).
4. Motiveerime efektiivset energiakasutust, sh käivitame hoonete energiatõhususe tõstmiseks pikaajalise sihtprogrammi.

LISA

Küireloomulised meetmed:

1. Vabastame tarbijad 2007. aastal kehtestatud taastuenergia tasust.
2. Koostame ja rakendame lõpptarbijaid/prosumereid motiveerivad elektrisüsteemi paindlikkuse mudelid.
3. Rakendame elektrisüsteemi paindlikkuse ja võrgu konfiguratsiooni investeeringute tagamise mehhanismi.
4. Käivitame süsteemiteenuste turu.
5. Piiriülestel elektriülekannetel rakendame finantsinstrumendid hulgituru hinnariskide maandamiseks.
6. Põlevkivielektri tootmisvõimsuste töövõime säilitamiseks fikseerime omaniku ootusena vähemalt 800 MW võimsuse kättesaadavuse aastani 2032.
7. Arendame keemiatehnoloogiaid põlevkivi senisel kasutamisel tekkinud kõrvalsaaduste kasutamiseks ringmajanduses, põlevkivikeemia toodete sortimendi laiendamiseks ja (plast)jäätmete ümbertöötlemiseks.
8. Arendame Paldiski LNG ujuvterminali statsionaarseks regionaalse gaasituru LNG terminaliks.
9. Koostame eeloleva kütteperioodi ettevalmistamise ja läbimise tegevuskava, mis sisaldab ka tarbimise ajastamist ning valmidust tarbijatele toetusmehhanismi pakkumiseks ja importkütuste asendamiseks.
10. Riigi julgeolekukaalutlusest lähtudes hindame infrastruktuuri haavatavust ja riigi kütusevarude hoiustamise turvalisust. Riskide minimiseerimiseks kavandame vastava tegevuse.

Kontakt: Eesti teaduste akadeemia energeetikakomisjoni esimees Arvi Hamburg,
arvi.hamburg@taltech.ee, 516 2026